

Guía didáctica de
Un amor, varios amores

Secuencia didáctica
parte do proxecto
Descifrando os grandes temas da cultura

Introdución

Obxectivos

Competencias clave e saberes básicos

Metodoloxía e orientacións didácticas

Actividades e recursos

Avaliación

Introdución

O obxectivo principal do proxecto é contribuír ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística do alumnado a través da comprensión e expresión de textos reais de distinta orixe e tipoloxía, concebidos como pedra angular das actividades didácticas. Todos os textos están estruturados arredor do **tema do amor**

Esta proposta xorde a partir da reconfiguración do currículo da ESO, especialmente no tocante ao bloque de Educación Literaria, que se afasta da tradicional orde cronolóxica e perspectiva nacional para entroncar directamente coa disciplina da Literatura Comparada, en particular, con **postulados tematóxicos e transnacionais**.

Este é o primeiro de oito ODE, organizados cada un **arredor** dun tema distinto, que se poden empregar de maneira illada ou secuenciada.

Obxectivos

Definimos os obxectivos deste proxecto en consonancia cos obxectivos de etapa, o perfil de saída do alumnado de ensino básico e os obxectivos da materia

desenvolvidos no *Real Decreto 217/2022, de 29 de marzo*, e no *Decreto 156/2022, do 15 de setembro*; como tamén con cada unha das dez competencias específicas da segunda etapa da ESO e os seus saberes básicos.

Desde xeito, os obxectivos principais do ODE son os seguintes:

Obxectivo 1. Desenvolver habilidades básicas na comprensión de textos escritos, orais e multimodais, identificando a información máis relevante e a intención comunicativa do emisor.

Obxectivo 2. Impulsar o sentido crítico á hora de comprender e analizar distintas manifestacións artísticas e literarias, en relación con diferentes contextos culturais.

Obxectivo 3. Coñecer os principios fundamentais da gramática da lingua castelá (morfoloxía, semántica, sintaxe, ortografía) e aplicar con autonomía ditos coñecementos, para escribir e falar con corrección en distintos contextos.

Obxectivo 4. Identificar e erradicar estereotipos clasistas, sexistas, racistas, xenófobos e sexuais a través da valoración de textos de autoría diversa seleccionada cun enfoque inclusivo e democrático.

Obxectivo 5. Promover o uso da creatividade na expresión de ideas, sentimentos e opinións, mediante a creación de textos orais, escritos, audiovisuais e multimodais.

Obxectivo 6. Fomentar a lectura habitual como medio de gozo, reflexión e coñecemento do mundo e dun mesmo.

Obxectivo 7. Implicar ao alumnado na aprendizaxe colaborativa, no apoio entre iguais e na auto e coavaliación.

Competencias clave e saberes básicos

Este ODE contribúe ao desenvolvemento das competencias clave expresadas no *Real Decreto 217/2022, de 29 de marzo* da seguinte maneira:

a) Competencia en comunicación lingüística: trátase dunha competencia fundamental dentro da materia, xa que o seu obxectivo intrínseco é a adquisición e desenvolvemento de destrezas e actitudes das habilidades comunicativas. Este ODE ofrece recursos didácticos para mellorar a comprensión e produción de textos orais e escritos, empregando coñecemento gramatical. Fomenta o coñecemento das tipoloxías textuais, o que permitirá ao alumnado utilizar a lingua en calquera situación, expresar sentimentos e pensamentos. Do mesmo xeito, esta competencia relaciónase estreitamente co traballo en torno á promoción da lectura.

b) Competencia matemática e en ciencia, tecnoloxía e enxeñaría: partimos da idea de que tanto a lingüística como a análise literaria poden abordarse desde os principios do método científico. Esta competencia trabállase neste ODE grazas á formulación de hipóteses, procesos indutivos/dedutivos, a busca e selección de información, a análise de resultados e o traballo con cadeas argumentativas, a identificación de ideas fundamentais, o desenvolvemento de a capacidade de abstracción, así como a relación lóxica entre conceptos e a súa representación gráfica (mapas conceptuais, realización de esquemas, etc.).

c) Competencia dixital: ao longo do ODE, promóvese a creación de contidos dixitais e é recorrente o uso de medios dixitais, tendo sempre presente tres cuestións fundamentais: veracidade das fontes, seguridade dixital e protección de datos. Actividades que fomentan a utilización de ferramentas dixitais variadas (procesadores de textos, programas de elaboración de exposicións orais con apoio visual, edición de vídeo, taboleiros virtuais...), para que o alumnado entre en contacto coas necesidades formais da sociedade actual. Así mesmo, a propia presentación do ODE en formato dixital presente servir como exemplo para o alumnado.

d) Competencia persoal, social e de aprender a aprender: as tarefas esixen do alumnado un proceso reflexivo e creativo, ademais dun tratamento crítico da información. No ODE incluímos actividades de autoavaliación e presentamos a información de distintas maneiras, para apoiar o alumnado na regulación da súa aprendizaxe. Tamén son centrais as tarefas en grupo, que promoven o desenvolvemento de habilidades interpersoais.

e) Competencia cidadá: inclúense actividades que promoven o debate e o diálogo na aula, o que implica o recoñecemento e respecto á diversidade de ideas, credos, opinións e identidades na actualidade e ao longo do tempo. O ODE presenta textos e tarefas relacionados co benestar persoal e colectivo, orientados a desenvolver o sentido de convivencia, respecto e tolerancia. Ademais, promóvese o respecto e interese polo resto das linguas e culturas de España e do mundo. Ademais, as actividades que implican a comparación con outras artes fortalecen o interese por participar na vida cultural e contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico.

f) Competencia emprendedora: o deseño das actividades deste ODE está sempre orientado a temas e dinámicas que poidan ser de interese para o alumnado, para que así desenvolva interese e motivación por emprender camiños propios. Así mesmo, a carga creativa central en varias das tarefas propostas promove o pensamento estratéxico e innovador.

Entendemos tamén que aprender a utilizar a lingua é tamén aprender a analizar e resolver problemas, xa que unha das funcións da linguaxe é regular e orientar a nosa propia actividade e a nosa interacción cos demais: poñerse no lugar do outro, valorar as ideas dos demais, dialogar, poñer en valor as ideas dos demais. e negociar e traballar de forma cooperativa e flexible. Por iso, a adquisición de competencias

lingüísticas contribúe a progresar na iniciativa persoal e na regulación da propia actividade con autonomía.

g) Competencia en conciencia e expresión culturais: este ODE promove o interese e gusto pola literatura e outras artes (música, cine, pintura, videoxogos...) mediante actividades moi variadas. Para que o alumnado goce coa literatura e consiga consolidar o hábito lector, preséntanse actividades basadas na creatividade, como lecturas dramatizadas ou a transformación de obras.

Metodoloxía e orientacións didácticas

Neste ODE partimos dunha perspectiva da **aprendizaxe por competencias**, enfocada no desenvolvemento de habilidades e competencias clave, entre as que sobresaen todas as relativas á comunicación lingüística, intermedial e intercultural, pero tamén a educación dixital, o pensamento crítico e a valoración de expresións artísticas. Así mesmo, procura brindar ao estudantado a oportunidade de construír e regular a súa aprendizaxe, para acadar **autonomía** crecente no proceso.

Polo tanto, a proposta de metodoloxías para levar este ODE á aula combina as explicacións e **flipped classroom**, momentos nos que os estudantes adquiren coñecementos e conceptos básicos; **aprendizaxe dialóxica**, que pon o foco na interacción entre docentes e estudantado, e do alumnado entre si, e que promove a reflexión e a comunicación efectiva; ou a **aprendizaxe cooperativa**, nas actividades en pequenos grupos, onde o estudantado colabora para acadar metas comúns e contribúe a mellorar a educación en valores e o respecto.

Por conseguinte, adoptamos como **estratexias** de ensino, a presentación dos contidos de maneira accesible e significativa e a creación de espazos físicos e virtuais de transferencia de coñecementos e habilidades desenvolvidas. Ademais,

propoñemos como parte do currículo oculto do proxecto a **coeducación** e a **educación en igualdade** en outros aspectos (como os raciais ou de identidade e orientación sexuais), grazas á selección de textos con autoría diversa e con protagonistas variados que asuman roles afastados de estereotipos discriminatorios. Ademais, pola tipoloxía das actividades e textos artísticos seleccionados, outra actitude que se pretende transmitir como parte deste currículo oculto é a valoración dos diferentes modos de aprender e das distintas formas de expresión de ideas. En fin, todos estes valores están relacionados co coñecemento doutras realidades, a empatía e respecto por outras culturas, contextos e identidades.

O ODE presenta materiais que se poden distribuír temporalmente na aula con certa flexibilidade. Os **recursos** espaciais e materiais necesarios para implementalo son os habituais nas aulas galegas, como mobiliario que permita unha distribución variada á hora de cambiar os agrupamentos, ou recursos TIC como pantalla ou proxector, ordenador e equipo de son. De forma adicional, sería desexable que o alumnado contara con equipos de uso persoal na aula ou na súa casa.

O ODE presenta unha **estrutura** definida, que axuda a secuenciar os contidos de xeito coherente:

- Comezaremos cunha serie de **actividades para motivar, detectar e activar coñecementos** sobre os contidos tratados. Estas actividades son útiles para esclarecer cal é o punto de partida do alumnado e para a resolución de eventuais problemáticas en relación á materia.
- Continuaremos con **actividades e materiais teóricos para adquirir e consolidar aprendizaxes**, que son necesarias para avanzar nos contidos, asegurando así o desenvolvemento das competencias clave.
- Acabaremos con **actividades finais e de avaliación**, que serven para pór en

práctica todos os coñecementos, destrezas e competencias dos que fixemos uso ao longo do ODE. Avalíanse utilizando rúbricas, tanto por parte do profesorado como entre iguais.

- Ademais, e ao longo do ODE, ofrécense tamén unha serie de **actividades de reforzo** (destinadas a enmendar calquera tipo de déficit na consecución dos obxectivos) e **actividades de ampliación** (para que o alumnado que xa poida ter superados os obxectivos manteña a súa motivación e continúe desenvolvendo os seus intereses), fortalecendo así a atención á diversidade.

Inclúense actividades individuais e colaborativas, para fomentar a participación activa dos estudantes e promover a súa capacidade de traballo en equipo, e comprenden lecturas, exercicios prácticos, debates e análise de textos –literarios e non literarios– relevantes; ademais, usan distintos elementos multimedia e interactivos.

Os diferentes modos de interactividade **involucran o estudantado na aprendizaxe de maneira activa** e impulsa a **creación de coñecemento**, ademais de adaptarse as necesidades particulares de cadaquén. Algunhas actividades interactivas son as seguintes:

- Imaxes interactivas, carruseis e despregables de información, que potencian o **descubrimento, manipulación e selección e datos**.
- Cuestionarios autocorrixibles (como actividades simples ou inseridos en vídeos), que ofrecen **retroalimentación instantánea**. Permite ao alumnado comprender as súas fortalezas e áreas de mellora, e así regular a súa aprendizaxe.
- Debates, tarefas en grupo e xogos educativos, que promoven o desenvolvemento de **habilidades sociais**, como a comunicación efectiva e o traballo en equipo.

Adicionalmente, podemos sinalar algunhas **accións concretas** de atención á diversidade:

- O ODE incúe **material teórico**, que pode servir para sesións deseñadas segundo a metodoloxía ***flipped learning***, pero tamén poden empregarse como reforzo do visto na aula. O beneficio principal da presentación dos materiais teóricos é que o estudantado pode seguir **distintos ritmos**. Ademais, algúns destes vídeos inclúen preguntas e aclaracións intermedias, para facilitar a atención e a comprensión.
- As actividades en grupos favorecen o **apoio entre iguais**, estratexia que fomenta a percepción da diversidade e os diferentes talentos como algo positivo, ademais de que pode mellorar a convivencia na aula.
- As **actividades de ampliación** e propostas artísticas (lecturas, películas, obras de artes plásticas...) relacionadas co eixo temático completan e enriquecen a experiencia de aprendizaxe do alumnado que o precise ou prefira.
- O estudantado que requira unha axuda adicional conta con **actividades de reforzo** autocorrixibles e con retroalimentación automática. O alumnado pode axustar as actividades ao seu ritmo e mesmo repetilas varias veces, se o necesita.

Recursos de avaliación

A aprendizaxe avalíase nos tres momentos habituais:

- **Avaliación inicial**, con actividades destinadas a motivar e detectar coñecementos previos sobre os contidos tratados na aula.
- **Avaliación continua de carácter formativo**, mediante a observación en aula, a entrega de tarefas ou fichas de control. No ODE ofrécense tarefas

autocorrixible, para que o alumnado poida **autoavaliar** e regular a súa aprendizaxe.

- **Avaliación final**, cunha tarefa final na que se traballan todos os contidos e cun enfoque competencial. Ofrécese, para avalar esta actividade, unha rúbrica que inclúe tamén procesos de **coavaliación** e **autoavaliación**, de maneira que o alumnado non perda de vista en que punto se encontra e cara onde se encamiña.

Durante e tras a implementación das secuencias na aula o docente debe avaliar o desenvolvemento das sesións. Os criterios que se deben considerar son:

1. Temporalización das distintas actividades para a aula concreta.
2. Adecuación da metodoloxía e dos recursos.
3. Uso dos espazos e agrupamentos.
4. Medidas de atención á diversidade suficientes e axeitadas.
5. Clima de traballo idóneo para favorecer a reflexión, o intercambio e a colaboración.